

Literatuur over Janusz Korczak

Het onderstaande overzicht bestaat uit een aantal werken over het leven en werk van Janusz Korczak, zijn ideeën, en de waarde hiervan voor de praktijk van nu in onderwijs, kinderopvang, jeugdhulpverlening, enz.

1. "In de ban van het kind", Joop Berding

Pedagogisch handelen in de kinderopvang.

Uitgever: Koninklijke Van Gorcum te Assen, 2005. 112 blz., met 32 foto's

ISBN: 90-232-4111-8

In dit boek gaat het over het opvoeden van jonge kinderen in kindercentra (van baby- tot en met NSO-groepen) met Janusz Korczak als inspiratiebron. Het staat vol met verhalen en gebeurtenissen uit de praktijk van alledag: over het eerlijk en rechtvaardig samenleven en samenwerken in de groep; over het betrekken van kinderen bij het reilen en zeilen van de groep; over de betekenis van pedagogische kwaliteit. De praktijkverhalen uit de kindercentra worden steeds verbonden met kerngedachten en prikkelende citaten uit het rijke werk van Korczak. Het boek is bestemd voor mensen in opleiding voor de kindercentra (met name spw-3) en ook voor groepsleiding, hoofden van

kindercentra en pedagogisch begeleiders en voor eenieder die het samenleven en samenwerken met kinderen ter harte gaat. Bij elk hoofdstuk zijn denk-, discussie- en werkopdrachten opgenomen.

2. "Janusz Korczak, over klein zijn en groot worden", Kees Waaldijk

Uitgever: SWP, Utrecht, 1999, 111 blz.

ISBN: 90-6665-307-8

Dit boek geeft een inleiding op het leven en in het bijzonder het werk en de denkbeelden van de Pools-Joodse arts-pedagoog Janusz Korczak (Henryk Goldszmit, 1878-1942). Achtereenvolgens komen aan de orde: Zijn levensloop; het befaamde door hem gestichte en geleide weeshuis; zijn visie op kind en opvoeding; zijn plaats en actuele betekenis in de moderne pedagogiek. Voor een ieder die geïnteresseerd is in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen en de ideeën van Korczak geeft dit boek in kort bestek een uitstekend overzicht.

3. "Dokter Korczak, ik stik in de klas", Kees Waaldijk en Nelianne de Boo

leven en leren met kinderen

Uitgever: Schalmey, Steenwijk, 1987, 116 blz.

ISBN: 90-6953-005-8

Voor een aantal ouders en onderwijzers leidde de kennismaking met Korczak tot het stichten van een basisschool (Noordwolde, Friesland). Dit boekje is de neerslag van de belangrijkste ideeën van Korczak over opvoeding en onderwijs, en van het schoolexperiment Matthijsje. Het is zeer geschikt als eerste kennismaking met de mens Korczak en zijn pedagogische ideeën

4. "Weg met de opvoeding", René Görtzen

Met een keuze uit het werk van Janusz Korczak, E. von Braunmühl en Alice Miller
Uitgever: Boom, Meppel, 1984, 245 blz.
ISBN: 90-6009-546-4

Weliswaar eist men van kinderen tegenwoordig niet langer straffe gehoorzaamheid, rigide plichtsbesef en volgzaamheid, maar van een echte gelijkwaardigheid en erkenning van de rechten van het kind is nog altijd geen sprake. De opvoeding wordt 'toegediend' in het belang van het kind en zijn toekomst; al te vaak is de uitwerking averechts: het kind ziet zich aangetast in zijn vrijheid en natuurlijkheid, en te kort gedaan in zijn recht voor zichzelf op te komen. In dit boek wordt gepleit voor afschaffing van de opvoeding en voor een ouder-kindrelatie die op vriendschap is gebaseerd.

5. "Een mensenleven voor het kind", René Görtzen (red.)

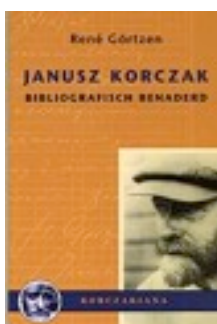
Janusz Korczak (1878-1942)
[Uitgever: Kok, Kampen](#), 1994, 165 blz.
ISBN: 90-242-6272-0

In mei 1992 vond te Amsterdam een studiedag plaats over de actuele betekenis van de ideeën van de Pools-joodse kinderarts, pedagoog en schrijver Janusz Korczak. Georganiseerd werd de bijeenkomst door de Janusz Korczak Stichting, in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam - vakgroep Pedagogische Wetenschappen. De teksten van de lezingen en workshops werden na de studiedag door de auteurs herzien en uitgebreid. Ze zijn in deze bundel aangevuld met vijf nieuwe bijdragen, waaronder een uitvoerig inleidend hoofdstuk van René Görtzen over het leven en werk van Janusz Korczak.

6. "Janusz Korczak: bibliografisch benaderd", René Görtzen

Uitgever: SWP en R. Görtzen, Amsterdam, maart 2001, 175 blz.
ISBN: 90-6665-393-0

Janusz Korczak (1878-1942) was een Pools-Joodse arts, pedagoog en schrijver van kinderboeken die in augustus van 1942 gedeporteerd werd naar Treblinka.

Als geen enkel pedagoog voor of na hem benaderde hij het kind niet via de wetenschap, maar langs de weg van de waarneming, intuïtie en fantasie. Bijna veertig boeken en brochures, honderden opstellen en meer dan duizend feuilletonistische bijdragen getuigen van zijn poëtische natuur, zijn liefde en respect voor kinderen en zijn verlangen naar een betere wereld.

In deel A van deze Korczak-bibliografie leert men zijn werk kennen aan de hand van uitvoerige beschrijvingen van zijn belangrijkste geschriften.

Deel B geeft een overzicht en samenvatting van honderden publicaties over zijn leven, werk en betekenis. De bibliografie wordt afgesloten met meerdere registers.

7. " De ongehoorde rechten van het kind", Janusz Korczak Stichting (red.)

Bundel naar aanleiding van het derde lustrum van de Janusz Korczak Stichting

Uitgever: Janusz Korczak Stichting, Amsterdam, 1997, 134 blz.

ISBN: 90-803953-1-5

De Janusz Korczak Stichting vierde 25 oktober 1997 haar derde lustrum met een studiedag. In deze bundel zijn de op deze dag gehouden lezingen aangevuld met ruim vijftien andere, in het algemeen korte, bijdragen. Uit deze bundel spreekt de veelzijdigheid van Janusz Korczak. Tegelijkertijd laten de auteurs zien hoe verschillend zij zijn geraakt door Korczak.

8. "The King of Children", Betty Jean Lifton

A biography of Janusz Korczak

Uitgever: Farrar, Straus & Giroux, New York, 1988, 404 blz.

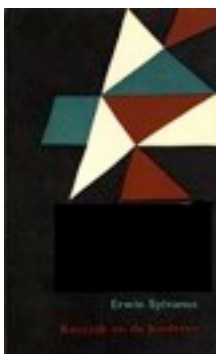
ISBN: 0-374-18124-1

Eén van de meest complete biografieën. Verwerkt zijn veel interviews met mensen die als kind of collega Korczak gekend hebben. Dat levert een (soms te) gedetailleerd beeld op van een man die ook weleens onaardig tegenover kinderen kon zijn. Smeuig zijn de vele anekdotes die verraden dat de humor een bij Korczak belangrijk 'opvoedingsmiddel' was. (Engelstalig boek)

9. "Korczak en de kinderen", Erwin Sylvanus (toneelstuk)

Uitgever: De Bezige Bij, Amsterdam, 1960, 88 blz.

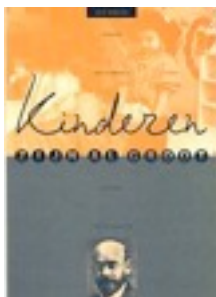

Een toneelstuk dat op 5 februari 1960 door de toneelgroep Puck onder regie van Egbert van Paridon in Amsterdam voor het eerst in Nederland werd opgevoerd. Het stuk kent totaal vijf rollen. Deze werden gespeeld door Wim van den Heuvel (verteller), Piet Römer (commandant Wehrmacht), Jan Hundling (dokter Korczak), Karin Hage (Joodse verpleegster/Duitse vrouw) en Marie-José Nysten (een kind). Dit indrukwekkende toneelstuk wordt nog zeer regelmatig met succes opgevoerd.

10. "Kinderen zijn al groot", Joop Berding

Werken met kinderen volgens Janusz Korczak

Uitgever: SWP, Utrecht, 1995, 80 blz. ISBN: 90-6665-141-5

Kinderen zijn al groot geeft de kerngedachten weer van een groot pionier in het werken met jonge kinderen, die lang in de schaduw is gebleven van befaamde personen, zoals Freud en Montessori, Piaget en Petersen.

Deze uitgave is een direct in de praktijk van het kinderwerk te gebruiken gids, omdat er op systematische wijze de belangrijkste onderwerpen in de dagelijkse omgang met kinderen aan de orde worden gesteld. Deze worden geïllustreerd aan de hand van het werk van Korczak. De taal van Korczak die in deze voorbeelden doorklinkt, is zo ongehoord levendig, dat je je niet alleen in contact voelt met de man

en zijn gedachten, maar ook met de kinderen waar hij het over heeft. Door de heldere opbouw en de vele praktische voorbeelden een onmisbaar boek voor alledag, voor een ieder die in kinderen is geïnteresseerd.

Dit boek is uitverkocht, maar nog wel te lenen van de Janusz Korczak Stichting.

11. 'De mens Janusz Korczak. (Auto)biografische momenten' (Jaarboek 2007)

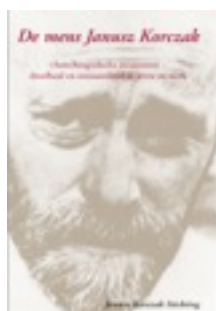
Uitgever: Janusz Korczak Stichting, Amsterdam, 2007 (verkrijgbaar via info@korczak.nl)

Redactie: René Görtzen.

Dit boek probeert het silhouet van de mens Janusz Korczak in woorden af te beelden. Hij

zelf zag de kinderjaren als de berg waarvandaan de stroom van het leven begint en zijn richting krijgt. Willen we Korczak als opvoeder, pedagoog en arts begrijpen, dan moeten we de berg op. Dan moeten we terug naar zijn kinderjaren, terug naar de puber die drie jaar lang een dagboek bijhield. Dan moet er gezocht worden naar autobiografische aantekeningen, naar zijn herinneringen en momenten van zelfreflectie. Dit Jaarboek is het resultaat van een eerste zoektocht naar het kind Henryk Goldszmit en de gecompliceerde volwassene Janusz Korczak. Dit gebeurt via zeven vertaalde teksten van Korczak en een viertal beschouwingen over de mens die hij was en hoe dit in zijn geschriften doorwerkte. Centraal staan Korczaks gevoelens van

droefheid en eenzaamheid die hem gevoelig maakten voor het lijden van de mens, in het bijzonder van het kind.

12. Je moet toch wát als je klein bent., Arie de Bruin

Uitgever: Levendig Uitgever, 2014, 48 pagina's

ISBN 978 94 91740 145

Kinderen volgen niet allemaal dezelfde ontwikkeling en soms doen ze 'vreemde' dingen, maar je moet toch wát als je klein bent... Een prachtig boekje voor iedereen die bij kinderen is betrokken, om te lezen, te krijgen en te geven. Veertig gedichten zijn in deze bundel opgenomen geïnspireerd op leven en werk van Janusz Korczak (1878-1942). Gedichten die ontroeren, gedichten die herkenning opleveren bij ouders en kinderen, gedichten uit het schoolleven gegrepen, gedichten met respect voor kinderen.

In vele talen zijn boeken verschenen van en over Janusz Korczak, met name in het Pools en Hebreeuws. In het Duits zijn in de serie **Sämtliche Werke** alle boeken van Janusz Korczak vertaald. (zie: <http://www.theologische-buchhandlung.de/janusz-korczak.htm>)

Ook in het Engels en Frans zijn vele toegankelijke boeken van en over Janusz Korczak verschenen. Via internet kunt u vele werken in diverse talen vinden en vaak ook nog bestellen.

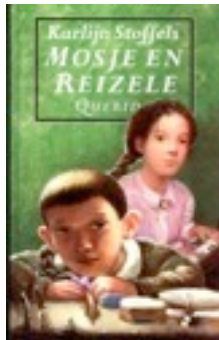
Enkele (kinder)boeken waarin de geschiedenis van Korczak een rol speelt:

1. "Mosje en Reizele", Karlijn Stoffels

Omslag: Barbara van Dongen Torman; Illustratie: Peter van Poppel

Uitgever: Querido, Amsterdam, 1996, 158 blz.

ISBN: 90-214-8353-X

Mosje Schuster is een Pool. Hij ergert zich aan die joden die Jiddisj spreken en in 'rare zwarte jurken' over straat lopen. Hij lacht de zionisten uit die zo dolgraag die gloeiende woestijn waar niets groeit willen gaan ontginnen. Mosje Schuster is een Póól die naar een Póólse school gaat.

Maar als zijn ouders sterven moet Mosje toch naar 'het Instituut': het joodse weeshuis dat de beroemde dokter Korczak in 1911 in Warschau heeft gesticht. Die Janusz Korczak woont er trouwens zelf ook.

Gepokt en gemazeld door het leven heeft Mosje de zwartste voorstellingen van dit instituut. 'De riem gebruiken ze voor de echte straf, de oorvijgen gewoon voor tussendoor.'

Het is de zomer van 1939: de Duitsers maken zich op om Polen binnen te vallen. Het is ook het begin van een ongewone geschiedenis: die van Mosje en Reizele.

2. "De schaduw van de muur", Christa Laird

Omslag: Dick van der Maat

Uitgever: Lemniscaat, Rotterdam, 1990, 137 blz.

ISBN: 90-6069-755-3

1942. Misha woont sinds een paar maanden met zijn twee zusjes in het weeshuis van Dr. Korczak in het getto van Warschau. Hun moeder is ernstig ziek en kan niet meer voor ze zorgen. Misha voelt zich verantwoordelijk voor zijn moeder en zijn twee zusjes. Regelmatig probeert hij illegaal het getto uit te glippen om waardevolle spullen te ruilen voor eten. Maar dit wordt moeilijker, want de Duitse soldaten treden steeds strenger op tegen de smokkelaars. Ook Dr. Korczak en mevrouw Stefa moeten hun uiterste best doen om eten te vergaren voor de weeskinderen, want er is gebrek aan alles. Met de dag wordt het dagelijks leven in het getto grimmiger en nemen de geruchten over

een kamp genaamd Treblinka toe.

Dr. Korczak leidde ook in werkelijkheid samen met mevrouw Stefa een weeshuis in het getto van Warschau. Hij is een legendarische figuur die in en voor de Tweede Wereldoorlog zeer veel heeft gedaan voor joodse en niet-joodse kinderen. Hij was arts, pedagoog, leraar en schrijver van kinderboeken.

3. “Mijn stilte”, Ina Vandewijer

Uitgever: Infodok

ISBN 9789 059 082 601

Juli 1942. Helemaal onder het bloed komt Ester aan in Dom Sierot, het kinderweeshuis van de oude dokter en mevrouw Stefa. Ester praat niet meer. Enkel de flarden uit het verleden zitten in haar hoofd. Er is angst en afschuw. En vooral haar stilte.

De praatgrage Naomi neemt Ester mee op sleeptouw en toont haar de dagelijkse routine in het weeshuis. De dokter geeft Ester een schrift en een pen. Hij wil dat ze alles opschrijft. Zodat ze beetje bij beetje de draad van het leven weer kan oppakken.

Tijdens een bezoek aan Warschau maakte bekroond auteur Ina Vandewijer kennis met het weeshuis en de filosofie van dokter

Korczak. Ze vond er inspiratie voor dit aangrijpende verhaal van de kinderen in het getto tijdens W.O. II. Een tijd vol waanzin, ondraaglijk verdriet en kleine sprankeltjes hoop.

4. “De poppenspeler van Warschau”, Eva Weaver

Uitgever: The House of Books

ISBN: 978 9044 338515

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog woont Mika, een veertienjarige Joodse jongen, in het getto van Warschau. Wanneer zijn grootvader op straat wordt doodgeschoten, erft Mika diens jas. In de voering van de jas vindt hij een handpop. Zo wordt Mika poppenspeler. Hij vermaakt de kinderen van het getto maar wordt ook gedwongen voor de Duitse troepen op te treden. Tot op een dag het hele getto wordt ontruimd. Samen met zijn nichtje Ellie gaat Mika ondergronds. Een van zijn poppen, de prins, reist mee met de Duitse soldaat Max naar de hel van Siberië. Het zal twee generaties duren voordat Mika's poppen weer herenigd worden.

De poppenspeler van Warschau: een zeer aangrijpende roman over heldenmoed en de verschrikkingen van de oorlog. Verbluffend knap geschreven. Voor alle lezers van De jongen in de gestreepte pyjama en De boekendief.

5. Het Boek van Aron van Jim Shepard

Oorspronkelijke titel: The Book of Aron | Vertaling: Ko Kooman

Gebonden | 256 pag. | € 18,90 | ISBN 978 90 234 9125 5

Het getto van Warschau door de ogen van een kind
Aron is een innemende, maar ietwat eigenaardige jongen wiens joodse familie door de Duitse inval in 1939 van het Poolse platteland naar Warschau wordt verdreven. Arons familieleden hebben moeite met zijn onbezonnen karakter en weten niet wat ze met hem aan

moeten. Alleen zijn moeder lijkt hem te begrijpen, en aan te voelen dat hij in de kern een goede jongen is. In het joodse getto in Warschau sluit Aron zich aan bij een groep jongens en meisjes waarmee hij de buurt afschuilt. Met diefstal en ruilhandel proberen ze hun families in leven te houden, terwijl ze zelf door afpersers, de politie en ten slotte ook de Gestapo worden belaagd. Aron is getuige van de verschrikkelijkste ontberingen en de donkerste kant van de mens, maar door zijn jeugdige perspectief blijft zijn verhaal licht en draaglijk. Als Aron uiteindelijk alleen overblijft wordt hij opgevangen door de arts Janusz Korczak, die een joods weeshuis leidt. Korczak is na Arons moeder de eerste die hem respecteert zoals hij is. Terwijl de arts zo veel mogelijk kinderen probeert te redden, is de dreiging van deportatie naar Treblinka constant aanwezig.

‘Shepards verhalen hebben de glasheldere klank van de waarheid, en de uitvoering is zo vlekkeloos dat de lezer er met huid en haar in wordt getrokken.’ – The Washington Post
‘Met een inlevingsvermogen, een intelligentie en een gevatheid die inslaan als bliksemschichten blaast Shepard het werkelijkheidsbegrip van de lezer nieuw leven in.’ – Vanity Fair